

*Схвалено на засіданні Вченої ради Інституту
інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України
(протокол № 12 від 29 грудня 2015 р.)*

Авторський колектив:

***Богачков Ю.М., Буров О.Ю., Коневщинська О.Е., Пінчук О.П., Ухань П.С.,
Яськова Н.В.***

За загальною редакцією:

Пінчук О.П.

Досвід і перспективи використання електронних соціальних мереж в освіті : реферативний огляд / [Ю.М. Богачков, О.Ю. Буров, Н.П. Дементієвська та ін.] ; за заг. ред. О.П. Пінчук. – ІТЗН НАПН України, 2015. – 40 с.

Стислий виклад основних аспектів змісту вітчизняних та закордонних джерел (авторефератів дисертаційних досліджень, монографій, статей у фахових виданнях, статистичних та аналітичних звітів, науково-виробничої літератури) щодо використання сервісів електронних соціальних мереж у педагогічній практиці та наукових дослідженнях.

Реферативний огляд виконано для того, щоб зорієнтувати зацікавлених осіб (учителів, студентів, дослідників) у інформаційних потоках щодо використання технологій електронних соціальних мереж в освітній практиці. У результаті фактографічного аналізу з документів, які оглядаються, авторами відібрані лише ті факти, що можуть слугувати в якості "будівельного матеріалу" для розкриття теми дослідження «Формування інформаційно-освітнього середовища навчання старшокласників на основі технологій електронних соціальних мереж» (№0115U002232, 2015-2017 рр.).

Фещенко А. В. Социальные сети в образовании: анализ опыта и перспективы развития / А. В. Фещенко // Сборник статей «Гуманитарная информатика». – 2011. – Вып. 6. – С. 124-134.

Аналізується закордонний та вітчизняний досвід застосування соціальних мереж і соціальних медіа в навчальному процесі. Розглядаються перспективи розвитку електронного навчання в контексті використання освітнього потенціалу соціальних мереж.

Як майданчик для організації навчальної роботи із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій була обрана соціальна мережа «Вконтакте» через високий ступінь активності та залучення в неї сучасних студентів. Навчання проводилося протягом чотирьох семестрів зі студентами гуманітарних факультетів Томського державного університету. Створені в процесі навчання віртуальні навчальні групи використовувалися в якості додаткової до аудиторних занять форми взаємодії студентів і викладача. Таке

поєднання виявилось результативним з точки зору організації студентських проектних робіт і формування в учнів навичок самоорганізації, взаємодії та співпраці для організації спільної дослідницької діяльності. У статті коротко висвітлена відповідна методика організації навчання.

Серед узагальнюючих висновків, зроблених у результаті проведення експерименту, наступні:

1. Якщо соціальна мережа використовується як середовище електронного навчання, то не потрібний етап адаптації учнів до нового комунікативного простору.

2. Крім формування навичок співпраці застосування технологій форумів і вики при спільному створенні мережевого навчального контенту (глосарії, статті, обговорення, мультимедійні бібліотеки та ін.) стимулює самостійну пізнавальну діяльність, скорочує виробничий цикл отримання конкретного інтелектуального чи творчого результату, розвиває критичність мислення.

В якості виявлених автором проблемних моментів при використанні соціальних мереж у навчальному процесі відзначимо наступні:

- високий ступінь трудовитрат по організації та підтримці навчального процесу в умовах безперервного навчання для викладача;

- відсутність зручного інструментарію для організації та управління навчальним процесом, наприклад в порівнянні з системами управління навчанням (LMS).

- відкритість навчального процесу всьому інтернет-співтовариству, що для багатьох викладачів неприйнятно або некомфортно;

- неможливість оцінки роботи викладачів за існуючими універсальним критеріям для оплати його праці.

- присутність в просторі соціальної мережі факторів, що відволікають від навчальної діяльності (активна комунікація, стрімкий інформаційний потік і велика кількість розважального контенту).

Архипова Т.Л. Социальные сети как средство организации учебного процесса / Архипова Т.Л., Осипова Н.В., Львов М.С. // Інформаційні технології в освіті: Зб. наук. пр. – Випуск 22. – Херсон: ХДУ, 2015. – С. 7-18.

У статті представлено аналіз соціальних мереж з точки зору можливостей їх використання в системі освіти. Інтеграція нових інформаційно-комунікаційних технологій з технологіями навчання поступово змінює концепцію сучасної освіти та сприяє формуванню інформаційно-освітнього середовища, орієнтованого на інтереси і розвиток особистості, досягнення нею сучасних рівнів освіченості, інтернаціоналізацію та розширення доступу до освітніх ресурсів, створення умов для мобільності студентів і викладачів, поліпшення якості освіти та формування єдиного освітнього простору. Особливістю такого середовища є забезпечення творчої дослідницької діяльності викладача і студентів у процесі навчання. Мережеві

сервіси надають кошти, за допомогою яких студенти можуть виступати в ролі активних творців інформаційного контенту.

У роботі представлені результати дослідження переваг і недоліків використання Веб-спільнот в навчальному процесі. Сформульовано педагогічні умови ефективної організації навчального процесу у віртуальній освітньому середовищі з використанням соціальних мереж.

У статті представлений досвід застосування соціальних мереж у навчальному процесі на кафедрі інформатики, програмної інженерії та економічної кібернетики Херсонського державного університету.

Уподобання студентів щодо використання соціальних сервісів у навчальному процесі розподілилися наступним чином: у дослідницькій роботі, у роботі над проектами, у самостійній роботі, на лекціях, на практичних та лабораторних заняттях. При цьому більше 80% опитаних студентів вибирають групові форми роботи в соціальній мережі, які підтримуються існуючими сервісами, що забезпечують широкі можливості спільної роботи: новинна стрічка, вікі-сторінки, форуми, голосування, опитування, коментарі, підписки, відправка персональних повідомлень та ін.

Самые популярные социальные сети//

http://mysety.com/other/Samie_populyarnie_sotsialnie_seti.html

№	Адрес социальной сети	Alexa Global Rank	Яндекс тИЦ	Google PR
1	Facebook.com	2	170000	9
2	Twitter.com	9	98000	9
3	LinkedIn.com	13	9700	9
4	Vkontakte.ru	47	200000	8
5	Odnoklassniki.ru	80	19000	7

Як і будь-яка країна, Україна має соціальні мережі власного виробництва, для об'єднання в них українських користувачів. Нижче представлений список соціальних мереж України (за популярністю):

1. uol.ua соціальна мережа від українського веб-порталу online.ua
2. connect.ua
3. narod.i.ua соціальна мережа від порталу i.ua
4. dnevnik.bigmir.net соціальна мережа від сайту bigmir.net
5. tuse.ua
6. profeo.ua
7. friends.ua

Вылегжанина, Инна Витальевна. Сетевая форма обучения как средство социального развития подростков : автореферат дис. ... кандидата педагогических наук : 13.00.01 / Вылегжанина Инна Витальевна; [Место защиты: Вят. гос. гуманитар. ун-т]. – Киров, 2011. – 22 с.

Вилегжаніною І.В. у дослідженні мережної форми навчання як засобу соціального розвитку підлітків розроблена технологія навчання, що включає ітераційні стадії «задум – інформаційні освітні ресурси – освітня спільнота – освітня діяльність як діалог – образ мережі». (с. 5)

На стадіях: інформаційні освітні ресурси – освітня спільнота – освітня діяльність як діалог – активно використовувалися інструменти та ресурси ЕСМ.

На стадії «задум» учитель презентував учням ідею уроку, заняття, проекту, спільно уточнювали проблемне поле, в результаті чого учні здобули особистісний сенс уроку, самовизначились у виборі напрямку власного розвитку в процесі навчання. Це досягалося за допомогою наступної діяльності: знайомство зі стартовою гіпермедійною презентацією, складання ментальної карти асоціацій, посилення на вимоги державного освітнього стандарту, посилення на роботи інших учнів, ознайомлення з імовірнісним планом-графіком, доповнення мережевої карти розвитку уроку, заняття, проекту, роздум в блозі над рефлексивними питаннями про розвиток задуму уроку, заняття, проекту. При подальшому проходженні первісний задум уточнювався, при необхідності коректувався.

«Інформаційні освітні ресурси»: вчитель орієнтував учнів у доступних інформаційних освітніх ресурсах за темою уроку, проекту, учні самовизначалися у виборі інформаційних джерел. При необхідності учні здійснювали самостійний пошук інформації в мережі з використанням пошукових систем Інтернет, спільно працювали з колективними закладками, розмірковували над рефлексивними питаннями про інформаційні ресурси теми, пізніше ділилися посиланнями на власні ресурси.

«Освітнє співтовариство»: учасники заповнювали особисті реєстраційні картки, спільні сторінки з привітаннями і правилами взаємодії, обмінювалися особистими повідомленнями, оформляли сторінки команд, груп, роздумували над рефлексивними питаннями про свою соціальну позиції в навчальному співтоваристві. Далі учасники ініціювали множинні міжіндивідуальні і міжгрупові контакти за межами навчальної групи, обговорювали на форумах ідеї, проблеми, рішення, погоджували позиції. Учитель супроводжував самовизначення підлітка в навчальному співтоваристві.

«Навчальна діяльність як діалог»: спочатку учні визначали теми, проблеми, напрямки способи діяльності, форми представлення результатів, визначали соціальні ролі, потім індивідуально або спільно реалізовували заплановане, заповнювали спільні сторінки зі звітами, надавали відкритий доступ до портфоліо, висвітлювали поточні досягнення, оформляли відповіді на рефлексивні питання про діяльність у проекті. Вчитель організував

мережну взаємодію учасників з метою взаємозбагачення, взаємообговорення і взаємодоповнення робіт один одного. Для організації спільної діяльності і спілкування учасників мережних уроків і проектів використовувалися дидактичні можливості мережних сервісів і служб Інтернет, можливості освітніх та соціальних мереж.

«Образ мережі»: відбувалося цілісне осмислення та узагальнення навчального співробітництва, осмислення підлітками власного *соціального* розвитку в процесі навчання. Прийоми: публічне представлення особистих і командних досягнень, оформлення газети, збірника, мультимедійного диска, гіпермедійного тексту, заповнення мережної карти проекту. (с. 17-18)

Кучаковська Г.А. Роль соціальних мереж в активізації процесу навчання інформатичним дисциплінам майбутніх вчителів початкової школи [Електронне видання] / Кучаковська Галина Андріївна // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – №3 (47). – С. 136-149. – Режим доступу:

http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1213#.VaSIGV_tlBc

«Використання соціальних мереж може надати навчальному процесу більшої інтерактивності, позитивно вплинути на результати пізнавальної діяльності студентів, стати ефективним засобом підвищення мотивації та якості навчання, організації колективної роботи студентів, виконання спільної проектної діяльності, індивідуалізувати віртуальний навчальний простір студента. Також соціальні мережі можна використовувати як засіб поширення навчального матеріалу» (с. 139)

Результати опитування (с. 146) показали, що більше 50% студентів (І курс, 17-18 років, Вконтакте) використовують соціальні мережі для спілкування, прослуховування музики та перегляду фільмів, 8% - для самореалізації, участі в соціальних проектах та пошуку роботи. І тільки 11% намагалися використовувати соціальні мережі для навчання. Студенти притримуються думки, що соціальні мережі краще використовувати для оперативного доступу до навчально-методичних матеріалів, зв'язку з викладачем та колективного виконання домашнього завдання, проведення занять в дистанційному режимі та самостійного наповнення навчального контенту. Для цього, на їх думку, більш придатні такі мережі як «Вконтакте», «Facebook», блог-платформа «Живий журнал» та програма «Skype».

Організовуючи навчальну діяльність майбутнього вчителя початкової школи в умовах вивчення інформатичних дисциплін, можна використовувати соціальні мережі для вирішення наступних завдань:

- організовувати колективну роботу студентів на занятті та за межами аудиторії, що сприяє співпраці, набуттю досвіду роботи в команді;
- розширювати організацію навчання студентів удома, оскільки соціальні мережі дозволяють використовувати навчальний контент не обмежуючись часовими, географічними та віковими межами;

– забезпечувати розвиток персоніфікованого навчального середовища студента, створення його портфоліо та навчального контенту дисциплін. Якщо студенти разом з викладачем будуть створювати навчальний контент дисципліни, він буде адаптований індивідуально для кожного студента;

– сприяти самостійному навчанню студентів (реалізація принципів навчання на дослідницькій основі);

– сприяти індивідуальному навчанню студентів, оскільки кожному студенту необхідно працювати в своєму ритмі;

– здійснювати неформальне спілкування між викладачем та студентом;

– організувати електронний журнал; – реалізовувати принципи безперервного навчання. Студенти в будь який час доби зможуть відвідувати сторінку дисципліни, завантажувати потрібний матеріал, надсилати зроблені завдання, навчатися он-лайн без будь-яких витрат, отримувати постійну підтримку від викладача;

– здійснювати міжнародний обмін досвідом роботи між викладачами.

Таким чином (С.147), соціальні мережі є додатковим засобом організації спільної роботи студентів та викладачів над навчальним матеріалом; проведення вебінарів; ведення електронних зошитів та форумів; створення в соціальних мережах груп, об'єднаних за спільними ознаками; організації спільного обговорення важливих тем. Регулярне використання соціальних мереж у навчальному процесі сприятиме формуванню культури спілкування студентів у віртуальному середовищі; розвитку комунікативної компетентності й може стати ефективним засобом активізації пізнавальної та навчально-дослідної діяльності студентів – майбутніх вчителів початкової школи; формуванню навичок, зумовлених викликами ХХІ століття.

Впровадження соціальних мереж сприяє підвищенню мотивації до навчання, індивідуалізації та диференціації навчально-виховного процесу, стимулюванню розвитку творчих здібностей та пізнавального інтересу студентів, колаборації, комунікації, вмінню працювати в колективі.

Бен Ромдан Сами. Методика использования социальных сетей в обучении русскому языку как иностранному туниских студентов-филологов : уровень В1 : автореферат дис. ... кандидата педагогических наук : 13.00.02 / Бен Ромдан Сами; [Место защиты: Гос. ин-т рус. яз. им. А.С. Пушкина]. – Москва, 2014. – 22 с.

На захист винесені наступні положення:

1) для підтримки процесу вивчення російської мови як іноземної в умовах Тунісу необхідно використовувати спеціальні навчальні матеріали соціальних мереж, розроблених з урахуванням цілей і змісту навчання;

2) використання соціальних мереж дозволяє організувати роботу над розвитком іншомовної мовленнєвої діяльності студентів-філологів в позааудиторний час за рахунок таких дидактичних властивостей, як мультимедійність, інтерактивність, гіпертекстова організація навчального матеріалу;

3) соціальні мережі дозволяють урізноманітнити самостійну навчальну діяльність, використовувати досліджуваний мову як засіб комунікації вже на початковому етапі навчання;

4) завдання і вправи, засновані на матеріалі соціальних мереж, припускають розвиток різних комунікативних умінь, наприклад: брати участь в обговоренні, складати письмові повідомлення, здійснювати пошуки відбір інформації.

Мнацаканян, Ольга Леонидовна. Методика использования социальных сетевых сервисов в школьном курсе информатики : автореферат дис. ... кандидата педагогических наук : 13.00.02 / Мнацаканян Ольга Леонидовна; [Место защиты: Моск. пед. гос. ун-т]. – Москва, 2012. – 23 с.

Запропонована методична система навчання інформатики, що включає практико орієнтовані завдання з використанням соціальних мережних сервісів. Розроблено система завдань для організації спільної інформаційної діяльності, що орієнтована на реалізацію індивідуальних освітніх траєкторій, адекватних потребам і можливостям кожного учня. Автором класифіковано соціальні мережні сервіси на основі врахування їх дидактичних можливостей і методичних функцій з орієнтацією на плановані освітні результати (особистісні, загально предметні і предметні). Доведено, що використання соціальних мережних сервісів у шкільному курсі інформатики за запропонованою методикою сприяє формуванню здібностей до універсальних навчальних дій (особистісних, регулятивних, пізнавальних, комунікативних).

Лещенко А.М. Социальные сети как механизм конструирования коммуникации в современном обществе : автореферат дис. ... кандидата философских наук : 09.00.11 / Лещенко Александр Михайлович. – Пятигорск, 2011. – 25 с.

Соціальні мережі співставні в сучасній соціокультурній ситуації із засобами масової комунікації, тому вони виконують всі функції засобів масових комунікацій. За критеріями періодичності, доступності, фінансової доступності мережна комунікація є найбільш ефективною в сучасному комунікативному просторі. Традиційні засоби масової комунікації виступають в якості центрів, які спочатку акумулюють інформацію, потім її сортують і поширюють. Соціальні мережі характеризуються потенційно нескінченним числом незалежних центрів акумуляції та поширення інформації, що визначає її глобальність, демократичність, але і безконтрольність. Ці характеристики закладають нові смислові конструкти в організації комунікативного простору сучасного суспільства.

«Аксіологічний (ціннісний) статус соціальних мереж полягає в тому, що вони виступають механізмом конструювання сучасного комунікативного простору сучасного суспільства за рахунок накопичення та реалізації соціомережного капіталу і дифузії інновацій, які охоплюють освітню, науково-інноваційну, політичну та економічну сфери сучасного суспільства».

Процес дифузії інновацій спостерігається практично у всіх мережних ресурсах, особливо пов'язаних з освітньою, науково-дослідною, економічною і політичною сферами. Можна виділити наступні мережні соціальні сервіси, що надають можливості реалізувати дифузію інновацій: соціальні пошукові системи – сайти, що забезпечують спільний пошук інформації (наприклад «Гугл»); використовують звуження області пошуку за допомогою призначення авторитетних сайтів та міток; здатні підлаштовуватися під переваги користувача (групи). Народні класифікатори – сервіси, що дозволяють користувачам зберігати свої колекції закладок на Web-сторінках (Diigo (<http://diigo.com>), Google.Bookmarks (<http://bookmarks.google.com>)). приватна мережна колекція посилань на Web-сторінки включається в групову колекцію, яку збирають всі зацікавлені користувачі; таким чином можна відстежувати останні тренди Інтернету і позбавлятися від нерелевантною інформації. Блогосфера, що містить різновид блогів, наприклад. Живий журнал, ЖЖ (LiveJournal - www.LiveJournal.com), що пропонує зручні додаткові функції; підтримується ведення колективних блогів - ЖЖ-спільнот; можливість додавати інших користувачів до свого списку читання (френдстрічку) сприяє утворенню соціальних мереж. Вікі - веб-сайти, структуру і вміст яких користувачі можуть спільно змінювати за допомогою інструментів, що надаються самими сайтами. Найбільший і найвідоміший вікі-сайт – Вікіпедія. (с. 22)

Воронкин А.С. Социальные сети: эволюция, структура, анализ / А.С. Воронкин // Электронный журнал «Образовательные технологии и общество» [Электронный ресурс]. – Казань, Исследовательская группа ИТТАЛ, 2014. - №1(17), С.650-675. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnye-seti-evolyutsiya-struktura-analiz>

У роботі представлений огляд теоретичних і прикладних досліджень, присвячених проблемам еволюції та аналізу соціальних мереж. Наведено короткий опис деяких популярних соціальних мереж, перераховані окремі веб-сервіси та програмні додатки для їх аналізу. Класифікація соціальних мереж в Інтернет-середовищі.

Матеріал згруповано за наступними темами: загальні підходи до визначення соціальної мережі, функції соціальної мережі, еволюція аналітичних підходів у дослідженні та становленні теорії соціальних мереж, класифікація соціальних мереж в Інтернет-середовищі. Обговорюються поняття про цінності соціальної мережі. Окремий великий блок присвячений аналізу застосування соціальних Інтернет-мереж у навчанні.

Відзначається, що вплив структури соціальної мережі можна вивчати на 3-х рівнях: рівні розташування акторів в мережі (індивідуальному рівні), рівні відносин акторів у мережі (рівні зв'язків) і рівні загальної структури мережі (рівні мережі).

На думку ряду дослідників незабаром слід очікувати подальше розширення сфери освітніх додатків в соціальних мережах, що обумовлено інтеграцією життя великої кількості людей з соціальними мережами. Так,

наприклад, в 2010 р Лондонська школа бізнесу і фінансів стала ініціатором введення онлайн освіти за допомогою мережі «Facebook». У 2013 р університет Ангальта (Німеччина) відкрив нову магістерську програму «Онлайн-комунікації», за якою учні будуть вивчати соціальні мережі Facebook і Twitter. Розробник навчального плану, доктор наук Хендрік Зенд, зауважив: «Найбільше уваги ми приділяємо практиці ... Соціальні мережі - основна частина програми ... Ми тут нікого не вчимо, як зареєструватися в twitter. Мова йде про більш значні процеси. Студенти повинні зрозуміти, як успішно зв'язувати і застосовувати засоби онлайн-інформації в політиці та економіці». Основною ідеєю нових курсів є підготовка «нового покоління управлінців». Соціальна мережа містить у собі колосальний потенціал в організації колективної роботи розподіленої групи, по суті, дозволяє вибудовувати експертну мережу, закладаючи тим самим основи довгострокової проектної діяльності, мобільного, колективного і безперервного навчання.

Провідні ВНЗ світу підтримують і розвивають ці напрямки. У сфері онлайн навчання активно розвиваються платформи edX, Udacity, Coursera, Class2Go, Venture Lab, FutureLearn та ін.. У Стенфордському університеті існує посада проректора з онлайн навчання.

Одним з перспективних практичних напрямів у розвитку соціальних мереж є організація віртуальних лабораторій по генерації та актуалізації знань, віртуальних центрів експертизи проектів e-learning. Важливим напрямком подальших досліджень є моніторинг графа персональної навчальної мережі учня, його теоретичне моделювання, аналіз передумов формування і механізмів розвитку. У зв'язку з цим актуальним завданням є розробка алгоритмів, що поєднують методи аналізу та візуалізації, призначених для поліпшення розуміння структури і динаміки еволюції мережі.

Палій С. В. Соціальні мережі як засіб комунікації електронного навчання // Управління розвитком складних систем. – 2013. – № 13. – С 152–156.

URL: <http://urss.knuba.edu.ua/files/zbirnyk-13/152-156.pdf> (дата звернення: 11.08.15)

Розглянуто передумови для синергії соціальних мереж та інформаційно-організаційного середовища підготовки та соціальної адаптації іноземців. Проаналізовано психологічні, соціальні та педагогічні аргументи такого поєднання. Запропоновано концептуальну модель та методи обміну даними між соціальними мережами та інформаційно-організаційним середовищем.

Курбан О. В. Класифікація соціальних мережевих технологій як PR-інструментів [Електронний ресурс] / О. В. Курбан // Інформаційне суспільство. – 2013. – Вип. 17. – С. 41-43. – Режим доступу :

http://nbuv.gov.ua/j-pdf/is_2013_17_11.pdf.

У статті пропонується загальна класифікація соціальних мережних технологій у контексті застосування їх як PR-інструментів. Подано загальний аналіз процесів їх розвитку в ретроспективному аспекті. Ключові слова: PR, зв'язки з громадськістю, соціальні мережі, Networking, соціальний медіамаркетинг, SMM.

Онищенко, О. С. Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства [Текст] : монографія / О. С., В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013. – 220 с.

Дослідники розвитку громадянського суспільства вважають, що процеси конвергенції мережних технологій, мобільних засобів зв'язку, мобільних комп'ютерів і систем геопозиціонування сприяють більш повній залученості мільйонів людей у мережний простір, що створює умови для використання їх творчого потенціалу для вирішення наукових, суспільно значущих проблем.

Використання соціальних мереж з метою накопичення і отримання знань стає економічно рентабельним. При цьому мережі впроваджуються на критично важливих ділянках процесу обробки знань – генерації ідей, опрацювання великих обсягів інформації, інноваційному менеджменті. Інтелектуальний контент, що міститься в соціальних наукових мережах, є новим типом інформаційних ресурсів і становить частину національного інтелектуального капіталу.

Могилевская Г. И. Социальные сети как актуальный способ самовыражения массового человека [Текст] / Г. И. Могилевская // Молодой ученый. – 2012. – №4. – С. 517-520. – Режим доступа: <http://www.moluch.ru/archive/39/4592/>. – Название с экрана. – Дата доступа: 02.03.2015

Автор робить висновок, що електронні соціальні мережі, з і своєю появою в 90-ті роки ХХ століття, перетворилися на соціокультурний феномен, який впливає на масову культуру і багато в чому визначає її розвиток. Саме соціальні мережі стають притулком масового людини, яка прагне до самовираження. Ця роль соціальних мереж обумовлена поєднанням у них комунікативної та розважальної функцій, що й породжує ілюзорне відчуття приналежності до спільноти, в якій панує безмежна свобода творчості, дискусії та інтелектуальної незалежності. На думку автора ЕСМ потураючи слабостям масової людини робить і спілкування, і творчість, і дискусію необтяжливими, такими що не вимагають напруги інтелектуальних і душевних сил. Самовираження в соціальних мережах перетворюється на розвагу, в якому зникає головна мета спілкування, – сприйняття іншої людини як мети, а не як засобу.

Nicole B. Ellison. Social Network Sites: Definition, Histori and Scholarship [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.english.illinois.edu/-people->

/faculty/debaron/582/582%20readings/boyd%20sns.pdf. – Title from the screen. – Access date: 15.01.2015.

У статті автор описує особливості соціальних мережних сайтів (SNSs) і пропонує комплексне визначення. Презентовано погляд на історію таких сайтів, обговорення ключових змін і подій.

Основна риса справжньої ЕСМ (прагматичний підхід, 2007): користувачі можуть конструювати публічний або напівпублічний профіль, зазначивши список тих, з ким хочуть налагодити зв'язок та переглядати й передавати свій список контактів та списки інших користувачів системи.

О возникновении термина социальные сети [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.social-networking.ru/>. – Название с экрана. – Дата доступа: 11.03.2015.

Нині ми вступили в третю епоху соціальних мереж. Після ейфорії участі заради участі, нинішні мережі стають робочим інструментом, і, більше того, необхідним інструментом для ведення діяльності, будь то бізнес або творчість. Соціальні мережі служать майданчиком для неформального спілкування приятелів подібно LiveJournal. Соціальні мережі допомагають створювати нову музику як MySpace. Соціальні мережі розширюють ігровий досвід масових онлайн-ігор в мережі Xfire. Соціальні мережі можуть бути серйозним інструментом для пошуку співробітників і партнерів у LinkedIn.

Таким чином, соціальні мережі є ключовим елементом для подальшого розвитку співтовариств і незабаром вони будуть невід'ємним інструментом для будь-якої діяльності.

Яремчук В. Поняття, функції та особливості соціальних Інтернет-мереж [Електронний ресурс] / Віталій Яремчук // Науковий блог НаУ «Острозька Академія». – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2015/> – Заголовок з екрана. – Дата доступу: 22.06.2015.

У статті простежено дефініцію поняття «соціальна мережа», визначено її функції та виділено особливості соціальних мереж в сучасний період.

Тверезовська Н. Т. Роль і місце соціальних мереж у формуванні освітньо-інформаційного середовища аграрних університетів / Н. Т. Тверезовська, С. М. Мигович // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Педагогіка, психологія, філософія . – 2012. – Вип. 175(3). – С. 291-298. - Режим доступу: http://www.mnau.edu.ua/files/02_02_01_10/mygovich/2012-mygovich-rmsm.pdf

У статті проведено аналіз роботи сайту з методичним забезпеченням дисциплін, що вивчаються у ВНЗ, наведено результати анкетування студентів щодо використання Інтернету і соціальних мереж. Визначено напрями подальшого залучення студентів в інформаційно-комунікаційний простір з метою підвищення ефективності навчального процесу. Актуальність дослідження зумовлена доцільністю використання ресурсів

Інтернету у створенні інформаційно-освітніх середовищ університету, оптимально адаптованих до освітніх потреб.

Матрехина, Наталья Викторовна. Социальная сеть человека в контексте его жизненных ситуаций : автореферат дис. ... кандидата психологических наук : 19.00.05 / Рос. гос. пед. ун-т им. А.И. Герцена. - Санкт-Петербург, 2006. - 22 с.

Автором «соціальна мережа» визначається як суб'єктивна реальність міжособистісних взаємодій людини зі значимими для неї людьми. Соціальна мережа супроводжує людину протягом усього життєвого циклу, виступає елементом загального соціального середовища. Через неї людина включається у суспільство, набуває соціальний досвід, освоює соціальні норми, правила, формує свої цінності і установки. У соціальній мережі відбувається обмін ресурсами як матеріальними, так і нематеріальними.

До структурних та функціональних характеристик соціальної мережі людини авторка відносить: обсяг контактів, об'єкти взаємодії, зміст міжособистісних взаємодій, взаємність, близькість або дистанційованість, емоційна забарвленість, інтенсивність міжособистісних взаємодій, згуртованість мережі.

Обсяг міжособистісних взаємодій людини є скінченним і у різному віці змінюється у межах від 4 до 14 осіб [с. 6].

Акимов, Сергей Олегович. Моделирование влияния внутрифирменных коммуникаций в корпоративной социальной сети на развитие компетенций сотрудников предприятия : автореферат дис. ... кандидата экономических наук : 08.00.13 / Акимов Сергей Олегович; [Место защиты: Моск. гос. ун-т экономики, статистики и информатики]. - Москва, 2012. - 24 с.

У розробленій автором моделі корпоративна соціальна мережа представляється у вигляді сукупності множин: множина співробітників компанії, множина інформаційних і комунікаційних інструментів (інструментів мережі), множина активностей (множина всіх синхронних і асинхронних комунікацій і самостійних дій співробітників з використанням інструментів мережі), множина компетенцій компанії.

Автором розроблено методика визначення ступеня активності користувача корпоративної соціальної мережі у ролі комунікатора, в основу якої покладено принцип розрахунку рейтингу комунікаторів. Методика дозволяє виявляти співробітників, які беруть активну участь у процесі обміну знаннями. Методика дозволяє визначати ефективність соціальної мережі в контексті управління знаннями (УЗ) і порівнювати ефективності використання соціальної мережі в контексті УЗ двома різними колективами.

У роботі в якості кількісної характеристики спілкування користувачів використовується поняття «отримана одиниця інформації» – унітарна неподільна сутність, що є логічно завершеною думкою, переданою у вигляді даних (тексту, відео тощо) від одного користувача (передає одиницю

інформації, наприклад, вчитель) до іншого (одержувач одиниці інформації – учень). У даній роботі кількість «отриманих одиниць інформації» трактується як кількість простих речень, отриманих співробітником в результаті активності в мережі. Отримання одним або кількома співробітниками набору одиниць інформації є результатом активності співробітників у мережі. Акімов С.О. визначає два типи одиниць інформації (тематична і нетематична), що визначають три типи активностей співробітників в соціальній мережі (вчитель, учень, комунікатор).

Яценко, Андрей Леонидович. Функциональные особенности социальных сетей в коммуникационном пространстве глобализирующегося общества : автореферат дис. ... кандидата философских наук : 09.00.11 / Яценко Андрей Леонидович; [Место защиты: Сев.-Кавказ. гос. техн. ун-т]. - Ставрополь, 2012. - 21 с.

Дослідником доведено, що функціональні, морфологічні та змістові особливості соціальної мережі знаходяться у безпосередній залежності від тих типів комунікаційних зв'язків, які є для неї домінуючими. Особливість дії комунікаційного механізму з формування мережі полягає в тому, що мережа створюється і підтримується не тільки і не стільки за рахунок безпосереднього приєднання до неї індивідів і їх груп, скільки за рахунок формування у цих індивідів або їх груп інтерпретаційних скриптів, необхідних для комунікаційного обміну. Іншими словами: визначальними є стандартизовані акти взаємодії з фіксованими комунікативними складовими, за допомогою яких індивід, перебуваючи у внутрішньо комунікаційному просторі, осягає навколишній світ.

На думку автора позитивні чи негативні оцінки розвитку мережної форми взаємодії часто є продовженням один одного і відображають, з одного боку, позитивне сприйняття зростаючого ступеня свободи індивідів від жорсткої соціальної детермінації і захоплення від нових комунікаційних можливостей, а з іншого боку, відтворюють зростаючий песимізм, збудований на побоюваннях залежності від техніки та інформаційних технологій, а також втрати свободи внаслідок зростання звикання і підпорядкованості того ступеня комфорту, який вже досягнуто і продовжує зростати. Побоювання також викликає все зростаюча дезорганізація цінностей, подолати яку можливо тільки за допомогою звернення до базових загальнолюдських цінностей.

Автором було доведено, що різні за своєю формою соціальні мережі є основними об'єктами, що функціонують поверх і поза глобальної мережі Інтернет. Вони продовжують виступати базисним механізмом конструювання комунікативного простору сучасного суспільства.

Государев И. Б. К вопросу о терминологии электронного обучения / И. Б. Государев // Человек и образование. – 2015. – № 1 (42). – С. 180-183.

У статті проаналізовано розвиток понятійного ряду, що призводить до появи словосполучення «електронне навчання» в мові російських педагогічних досліджень, охарактеризовано протиріччя між фактичним вживанням його як терміна, його інституціоналізацією й недостатністю розробленості його дефініції. Як результат цього аналізу пропонується власна генетична дефініція: електронне навчання – це всяка діяльність навчання і викладання, всі процеси навчання, підготовки або консультування, а також формування та розвитку досвіду і компетенцій, що розгортаються в будь-якому електронному інформаційно-освітньому середовищі.

Слово «e-learning» за різними даними було використано вперше в проміжку між 1997 і 1999 роками в США. Його введення приписується Elliott Masie і Jay Cross, які діяли не як професійні педагоги, а скоріше, як підприємці, експерти, популяризатори науки.

Характеристичні властивості e-learning: 1) це явище, що виникло в комерційно-підприємницькому середовищі і асоціюється з підвищенням власної кваліфікації в цілях зростання конкурентоспроможності; 2) технологічно обумовлено (Web enabled strategy).

«Електрон» позначає таку якість, як доступність для обробки освітньої інформації електронними пристроями (цифровими і аналоговими). Тим самим проблематика ЕО розкривається через проблематику середовищ, реалізуючи екологічний підхід до предмету дослідження.

Facebook guide for educators : A tool for teaching and learning [Електронний ресурс] // The Education Foundation. – London, 2013. – Режим доступу : <http://www.ednfoundation.org/wp-content/uploads/Facebookguideforeducators.pdf>

Фонд освіти Великобританії підготував збірник рекомендацій з використання Facebook у навчальних цілях. На думку цієї організації, Facebook – це без перебільшення необхідний освітній інструмент ХХІ століття, яким не можна нехтувати. Такі функції Facebook (та й майже будь-якої іншої електронної соціальної мережі), як стрічка користувача, можливість створювати свої співтовариства, управляти контентом, можуть змінити наші уявлення про класну й домашню роботу. Ці рекомендації можуть бути корисними для:

- додаткової підтримки подачі навчального матеріалу;
- організації допоміжної позакласної роботи з навчальним матеріалом;
- стимулювання інтересу до навчання і пізнання;
- налагодження процесу комунікації між учнями, вчителями та батьками;
- розвитку навичок цифрового громадянства. («Выжимка» кратких советов на <https://newtonew.com/discussions/facebook-at-school> (авт. Люся Ширшова)).

Шперх А. Вы не любите своих детей. Вы их просто ревнуете к социальным сетям / Анатолий Шперх. – Режим доступа : <https://newtonew.com/discussions/love-your-kids>. – (12 августа 2015)

Автор порівнює соціальну мережу з вулицею, де є «підворіття», а є «світлі місця». Від дорослих залежить – чи побачать діти ці місця. Мережа залишиться підворіттям, вона не стане іншою, поки в ній не з'являться «точки зростання» для нормального спілкування. У мережі відбувається соціалізація сучасної дитини. Відбиватися від цього середовища, закриватися – марно. Єдиний спосіб впоратися з лавиною – очолити її.

Малышева Н. А. Роль социальных сетей в модели дистанционного обучения студентов художественных специальностей [Электронный ресурс] // Политематический сетевой электронный журнал Кубанского государственного аграрного университета. – 2013. – № 86 (02). – Режим доступа: <http://ej.kubagro.ru/2013/02/pdf/02.pdf> (дата обращения: 10.08.15).

У статті розкрито значущість соціальних мереж в якості платформи для організації дистанційного навчання студентів мистецьких спеціальностей. Автор показує, що в даний час ще недостатньо вивчено питання використання соціальних мереж у моделі дистанційного навчання, а також зупиняється на методах і прийомах використання соціальних мереж в практиці дистанційного навчання на факультеті мистецтв Шуйського державного педагогічного університету.

Переваги вибору соціальних мереж в якості платформи для організації дистанційного навчання: встановлює пряму ефективну комунікацію між викладачем і студентом; ресурси безкоштовні; зручність сервісів розсилки і повідомлятися про інформацію, умови для спостереження за навчальною діяльністю та безпосередньої участі в режимі онлайн.

Каменский Е.Г. Сетевые сообщества в социальных сетях как фактор развития личностной субъектности / Е.Г. Каменский, О.А. Гримов Вестник нижегородского университета им. Лобачевского “Социология и социальная работа”. – 2014. – 2(34) – С. 62-67. Режим доступа: [http://www.unn.ru/pages/e-library/vestnik_soc/18115942_2014_-_2\(34\)_unicode/10.pdf](http://www.unn.ru/pages/e-library/vestnik_soc/18115942_2014_-_2(34)_unicode/10.pdf)

Розглядаються особливості мережних спільнот у соціальних мережах як середовища здійснення соціокультурних практик, а також їх онтологічний характер. У результаті дослідження, проведеного методами контент-аналізу та онлайн-опитування, виявляється формування в мережеских спільнотах особистісної суб'єктності. Актуалізація феномена особистісної суб'єктності дозволяє говорити про трансформацію класичного конструкту спільноти стосовно до соціальних мереж.

Іншими словами, якщо інтернет-спільноти в широкому сенсі слова є розмитим конструктом і визначаються самим дослідником в кожному окремому випадку, то мережні спільноти в соціальних мережах в силу

специфіки даного веб-ресурсу мають інституційний статус, тобто чітко окреслені і легко фіксуються емпірично, незалежно від свого розміру.

До найбільш значущих особливостей мережних спільнот відносяться:

- добровільність участі в співтоваристві та свобода виходу з нього (дана властивість забезпечує вільний і мобільний характер комунікації);

- наявність спільного інтересу та / або цілей учасників, що забезпечує створення спільноти на певну тему;

- відсутність обов'язкового зв'язку членів спільноти між собою, визначальне виділення мережних спільнот на емпіричному рівні на основі реалізованих соціокультурних практик навіть за відсутності віртуального зв'язку між користувачами (на основі включення в френд-лист) або знайомства їх у реальному житті.

Виділені наступні типи мережних спільнот:

1) *науково-професійні* (у тому числі, навчальні) – об'єднанні особливою «професійною» етикою, досить вузькою спеціалізацією діяльності;

2) *творчі* – представлені спільнотами з можливістю розміщення продуктів власної творчості (вірші, музика, фото- і відеофайли та ін.), орієнтовані на творче самовираження особистості (у тому числі, авторські сторінки представників творчої інтелігенції – художників, поетів, фотографів та ін.), а також спільнотами, орієнтованими на комунікацію по темі творчості та мистецтва;

3) *розважально-дозвільні* – різноманітні гумористичні спільноти, спільноти за типом реалізованих дозвільних практик, наприклад, любителі риболовлі, групи шанувальників певних медіаперсон або споживачів того чи іншого бренду, різні підписки, групи за інтересами без жорсткої прив'язки до роду діяльності;

4) *цивільно-політичні* мають чітко визначену громадянську / політичну позицію, що об'єднують прихильників тих чи інших суспільних чи політичних сил (в ідеалі спрямовані на координацію і практичну реалізацію спільної діяльності в реальному житті).

Критерии социальной стратификации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.social-networking.ru/article/desocialization>. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

Поняття «стратифікація» (stratification) у перекладі з латинської мови означає «шар» або «пласт». Таким чином, стратифікація має з'ясувати вертикальну послідовність положення соціальних верств, а також пластів у суспільстві. Соціологи сходяться на думці, що основою стратифікації є соціальна нерівність людей. Однак сам спосіб організації нерівності може бути різним. У даний час соціологи вживають неодноразове число спроб розширити кількість критеріїв. Наприклад, шляхом включення рівня освіти. Отже, суспільство відтворює, а також організовує нерівність, враховуючи кілька підстав:

- Рівень доходу і багатства.

- Рівень володіння політичною владою.
- Рівень соціального престижу тощо.

Ці види ієрархії важливі для суспільства, так як вони здатні регулювати соціальні зв'язки, а також направляти особисті прагнення. Розглянемо вертикальний зріз підстав стратифікації. Перед дослідниками виникає проблема – розподіл за шкалою соціальної ієрархії. Іншими словами, скільки потрібно виділити соціальних верств. Звичайно ж, можна виділити величезну кількість верств населення з різним рівнем добробуту. Стратифікаційна структура стала схожа на соціально-професійну структуру. Вона розділилася на:

- Адміністраторів – вищий клас професіоналів.
- Фахівців середнього рівня.
- Комерційний клас.
- Дрібну буржуазію.
- Кваліфікованих і некваліфікованих робітників.

І це далеко не весь перелік соціальних верств суспільства. При виробленні загального уявлення про соціальну ієрархічність суспільства, досить виділити три рівні – вищий, середній, а також нижчий.

Яким чином можна визначити питому вагу кожної страти? У першу чергу, методика замірів залежить від статистичних методів, які дозволяють визначити ієрархію доходів населення. Вона не може бути заміряна математично. Адже тут потрібно вивчити всі норми, які склалися в даному суспільстві. Можна використовувати й інші методики визначення соціального зрізу суспільства. Потрібно підкреслити головне – не можна з точністю сказати, що таке соціальна стратифікація, якщо враховувати тільки статистичні дані або ґрунтуватися тільки на даних соціологічного опитування. Потрібно використовувати комплексний підхід. У першу чергу, соціальна нерівність – це перша причина ієрархічної будови.

Система соціальних інститутів складалася з армії, суду, церкви. Вони весь час стежили за дотриманням правил ієрархічної структури суспільства. Наприклад, в Індії, ієрархічна система була створена у вигляді каст. Така ієрархічна система підтримувалася тільки силою: або за допомогою зброї, або за допомогою релігії. У сучасному суспільстві ієрархічна система позбавлена такої жорстокості. Адже всі громадяни мають однакові права. Більше того, вони здатні займати різні положення в соціальному просторі.

У завершенні статті підбито підсумок: вертикальний зріз суспільства рухливий. Адже його основні пласти можуть не тільки зменшуватися, але й збільшуватися. У першу чергу, це пов'язано зі структурною перебудовою економіки, зі спадами виробництвами і з характером політичного режиму. Стратифікаційний профіль ніколи не може витягуватися безмежно. Адже спрацьовується спеціальний механізм перерозподілу національного багатства влади, який представлений у вигляді стихійних виступів мас. Щоб уникнути цього, потрібно регулювати цей процес. Головне – піклуватися про середній шар суспільства. У такому випадку, стійкість суспільства буде забезпечена!

Десоциализация [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.social-networking.ru/article/social-stratification-criteria>. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

Десоціалізацією (desocialization) називають процес деградації та розпаду особистості. У такому випадку, соціалізація індивіда втрачає свою складність як багатосторонній соціальний процес або стає фрагментарною. Десоціалізація – це процес, в якому соціалізована людина поступово втрачає свої соціальні якості.

Чому відбувається десоціалізація? У першу чергу, це відбувається у зв'язку з психічними захворюваннями. Іноді це трапляється через втрату розумових здібностей або через втрату можливостей свідомості індивіда. Індивіди, які нехтують соціальними цінностями, найчастіше схильні до десоціалізації. Вона може виявлятися в значній деформації інститутів соціалізації, які виступають в якості трансляторів соціального досвіду.

У даний час дуже важко встановити, які масштаби цих деформацій соціалізації. Приміром, такі інститути соціалізації, як громадські організації або сім'ї можуть неодноразово піддаватися деградації. Але це не означає, що деградація буде в обов'язковому порядку поширюватися на всіх індивідів. Звичайно ж, велика частина рано чи пізно буде зазнавати труднощів соціальної адаптації. Крім інститутів соціалізації, у суспільстві функціонують деструктивні групи, які представлені у своєрідних інститутах десоціалізації. Саме вони і є носіями цінностей і норм, які відрізняються від домінуючої в суспільстві культурі. Вплив на соціалізацію може бути, як позитивним, так і негативним. Все залежить від норм і цінностей, прийнятих у групі, в якій перебуває індивід.

15 самых популярных социальных сетей мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ain.ua/2014/06/09/523402>. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

Дослідницький ресурс Ebizmba опублікував рейтинг популярності світових соціальних мереж станом на червень 2014 року. Першу трійку без особливих сюрпризів сформували Facebook, Twitter і LinkedIn. У топ-15 потрапили відразу дві соцмережі, створені на пострадянському просторі – російська «ВКонтакте» і латвійська Ask.fm. Аналізуються топ-15 соціальних мереж світу, а також їх основні показники.

Клименко О. А. Социальные сети как средство обучения и взаимодействия участников образовательного процесса [Текст] / О. А. Клименко // Теория и практика образования в современном мире: материалы междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, февраль 2012 г.). — СПб.: Реноме, 2012. — С. 405-407. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.moluch.ru/conf/ped/archive/21/1799/>. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

Під терміном «соціальна мережа» в області інформаційних технологій розуміють інтерактивний багатокористувацький веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Це визначення відрізняється від використовуваного в соціології, де під терміном «соціальна мережа» прийнято розуміти соціальну структуру, що складається з групи вузлів, якими є соціальні об'єкти, і зв'язків між ними. Сайт являє собою автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільним інтересом.

Основними принципами соціальної мережі є:

1) ідентифікація – можливість вказати інформацію про себе (школу, інститут, дату народження, улюблені заняття, книги, кінофільми, уміння та ін.);

2) присутність на сайті – можливість побачити, хто в даний час знаходиться на сайті, і вступити в діалог з іншими учасниками;

3) відносини – можливість описати відносини між двома користувачами (друзі, члени сім'ї, друзі друзів тощо);

4) спілкування – можливість спілкуватися з іншими учасниками мережі (відправляти особисті повідомлення, коментувати матеріали);

5) групи – можливість сформувати всередині соціальної мережі спільноти за інтересами;

6) репутація – можливість дізнатися статус іншого учасника, простежити його поведінку всередині соціальної мережі;

7) обмін – можливість поділитися з іншими учасниками значущими для них матеріалами (фотографіями, документами, посиланнями, презентаціями тощо).

Автор розрізняє чотири типи соціальних мереж.

- Професійні соціальні мережі, які створювалися для пошукачів і роботодавців.

- Блог-мережі.
- Сайти знайомств.
- Сайти для пошуку людей.

Можна виділити наступні переваги використання саме соціальної мережі в якості навчальної майданчика.

1. Звичне середовище для учнів.
2. У соціальній мережі людина виступає під своїм ім'ям-прізвищем.
3. Технологія Wiki дозволяє всім учасникам мережі створювати мережний навчальний контент.
4. Можливість спільної роботи.
5. Наявність форуму, стіни, чату.
6. Кожен учень-учасник може створити свій блог як електронний зошит.
7. Активність учасників простежується через стрічку друзів.
8. Зручно використовувати для проведення проекту.
9. Підійде як портфоліо як для учня, так і для вчителя.

Образование и социальные сети: противники или союзники?
 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gpupress.ru/prensa/71-obrazovanie-i-sotsialnye-seti-protivniki-ili-soyuzniki.html>. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

За круглим столом «Соціальні мережі та культурно-освітні процеси в сучасному суспільстві» зібралися представники освітніх установ, адміністрації соціальних мереж, фахівці в галузі сучасного мистецтва. Зустріч проходила в стінах адміністрації Фрунзенського району Санкт-Петербурга. У ході жвавої бесіди присутні з'ясовували, як саме варто ставитися до цього соціального явища і чи варто його використовувати в освітньому процесі.

Социальные медиа в образовании: подборка лучших ресурсов для учителей
 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.edutainme.ru/post/social-media/>. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

Акаунти в соціальних мережах є майже у всіх учителів, але користуватися ними в навчальних цілях вирішуються деякі. Дійсно, труднощів вистачає: по-перше, це не дуже безпечно, по-друге, не завжди доступно, а, по-третє, просто незрозуміло, що потрібно робити. Сайт про сучасній освіті Edutopia опублікував добірку ресурсів англ. мовою (<http://www.edutopia.org/blog/social-media-resources-educators-matt-davis>), які допоможуть впоратися з сумнівами і знайти хороші ідеї. У колекцію потрапили статті з різних сайтів, присвячені Facebook, Instagram, Twitter і Pinterest.

Социальные сети и современное образование – взаимозависимость и влияние [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://echo.msk.ru/programs/razvorot/1191992-echo/>. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

Круглий стіл за участю Олександра Запесоцького, ректора Санкт-Петербурзького гуманітарного університету. На його думку, "або соцмережі, або освіта".

Социальные сети в помощь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://newtonew.com/overview/social-media-help-us>. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

Дається добірка статей і оглядів про те, як безпечно і плідно використовувати соціальні мережі для освіти.

Социальные сети в образовании: утопия или реальность [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.openclass.ru/node/365136>. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

Автор розглядає проблему з позицій ситуації в РФ. Він зазначає, що обговорення проблеми соціальних мереж в освіті за кордоном виявило аргументи «pro» і «contra». Широка фаза обміну думок з цього питання там вже завершилася, більшість соціальних мереж активно використовують як освітнє інтернет-середовище, створені навіть спеціальні керівництва для педагогів. У Росії ця форма навчання поки недооцінена.

Социальные сети в образовании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ido.tsu.ru/files/pub2011/19_Feschenko.pdf. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

Автор проводить аналіз переваг (23) і недоліків (5) використання електронних соціальних мереж в освіті, спираючись на зарубіжний і російський досвід, а також на експериментальні дослідження, що проведені в Томському державному університеті.

Willard N. Schools and Online Social Networking [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.educationworld.com/a_issues/issues/issues423.shtml. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

Автор – спеціаліст з Інтернет-безпеки – зазначає вибухоподібний характер залучення учнів середньої та старшої школи в соціальні мережі. При цьому Лише деякі з них готові до дії в мережах. Автор обговорює ризики та переваги таких сайтів і рекомендує школам комплексний підхід для управління доступом учнів до Інтернет. Включені: поради батькам і вчителям, он-лайн керівництво для учнів.

List of Networks [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.educationalnetworking.com/List+of+Networks>. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

Наводиться структурований список англомовних соціальних мереж для освіти.

Pollara, P. & Zhu, J. (2011). Social Networking and Education: Using Facebook as an Edusocial Space. In Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2011 (pp. 3330-3338). Chesapeake, VA: AACE. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.academia.edu/394232/>. – Название с экрана. – Дата доступа: 26.08.2015.

У статті розглянуто досвід використання Фейсбук для навчання наукам як дисципліні у вищій школі. Відзначається позитивний вплив ЕСМ як на учнів, так і на викладачів.

Лесто К.А. Психологічні особливості користувачів соціальних сайтів Вісник психології і соціальної педагогіки [Електронний ресурс] : Збірник наук. праць / Інститут психології і соціальної педагогіки Київського

університету імені Бориса Грінченка. – Випуск 3. – К., 2010. – Режим доступу до збірника : http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук_праць._-Випуск_3

Стаття присвячена висвітленню психологічних особливостей постійних користувачів соціальних мереж та виявленню детермінант виникнення бажання їх відвідувати. У статті аналізується поняття соціальної мережі як особливого виду комунікації та показані її соціально-психологічні особливості та функції. Розкриваються психологічні особливості та типологічні відмінності користувачів різних ресурсів Інтернет.

Черній Мирослава Михайлівна. Особливості використання соціальних мереж у процесі навчання в цілях активізації навчальних і комунікативних навичок студентів й учнів [Електронний ресурс] Інформаційні технології і засоби навчання. 2012. №4 (30). Режим доступу до журналу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>

Актуальність статті визначається необхідністю дослідження впливу розвитку соціальних мереж на процес навчання школярів і студентів, котрий характеризується взаємопроникненням навчально-методичних і комунікативних аспектів усіх учасників навчального процесу. Протягом останніх років обсяг навчальних матеріалів і вимоги до якості його засвоєння зростають, тому з'являється необхідність кращої організації навчального процесу, зростання мотивації школярів і студентів до навчання. Соціальні мережі можуть стати вагомим мотиватором у навчальному процесі. У статті доведено доцільність використання соціальних мереж у процесі навчання студентів, зокрема в професійній підготовці майбутніх учителів. Статтю присвячено висвітленню оптимального використання соціальної мережі як засобу організації інформаційного і комунікативного простору, формального і неформального спілкування в цілях навчання. У статті виокремлено переваги застосування соціальних мереж у педагогічній діяльності й наведено результати дослідження рівня проникнення соціальної мережі ВКонтакті у соціальні групи населення України.

Яцишин А.В. Застосування віртуальних соціальних мереж для потреб загальної середньої освіти / А.В. Яцишин // Інформаційні технології в освіті. — 2014.— №19. — С. 119-126.

Автор наголошує, що стрімкий розвиток інформаційних технологій, що відбувається постійно, сприяє активізації процесу віртуалізації світового освітнього простору і викликає необхідність перегляду та впровадження сучасних методів і засобів у навчальний процес. В умовах інформаційного суспільства ширшою стає мережа соціальних сервісів і як результат поширення віртуальних освітніх, навчальних і соціальних мереж, які об'єднують людей навколо спільних інтересів або цінностей, утворюючи певну соціальну групу користувачів та задовольняючи їх потреби. Віртуальні соціальні мережі є потужним засобом для підтримки комунікації мільйонів людей в мережі Інтернет, оскільки окремі соціальні спільноти вже мають

десятки і сотні мільйонів зареєстрованих користувачів. Вчена зазначає, що розгляд можливостей віртуальних соціальних мереж, у найближчі роки є актуальним, оскільки відкриває перспективи щодо використання їх для навчальних цілей у повному обсязі.

У публікації розглянуто сервіси, які пропонують віртуальні соціальні мережі, визначено можливості використання їх як засобу для організації навчального процесу, окреслено позитивні та негативні сторони віртуальних соціальних мереж, проаналізовано можливості та шляхи застосування віртуальних соціальних мереж для потреб загальної середньої освіти.

Дослідження закордонного досвіду застосування віртуальних соціальних мереж для навчального процесу доводить, що світова громадськість усвідомлює і враховує глобальний процес інформатизації освіти і зростаючу кількість часу, яку учні та студенти витрачають перебуваючи у віртуальних соціальних мережах. Безкоштовні сервіси, наявні у віртуальних соціальних мережах створюють сприятливі можливості для навчання школярів, і є зручним та сучасним засобом навчання.

Сазанов В. Прикладные социально-сетевые технологии / В. Сазанов. – М.: Лаборатория СВМ, 2012. – 118 с.

Автор зазначає, що соціальна мережа – це частина загального інтернет-павутиння, що забезпечує соціальну взаємодію учасників, в основному – спілкування. Під соціальною мережею розуміється безліч агентів, які можуть вступати у взаємодію один з одним. Соціальні мережі потенційно можуть стати інструментом перетворення суспільства, поширення наукового і технічного знання, формування колективів та громадських рухів.

У публікації охарактеризовано класи та структура соціальних мереж, представлено введення в історію соціального Інтернету. Автор, досліджуючи властивості соціальних мереж, наголошує на необхідності побудови соціально-орієнтованих мереж для вирішення суспільних завдань.

Коноплицький С. Соціальні аспекти комунікації в мережі Інтернет: феноменологічний аналіз : дис. канд. соціол. наук: 22.00.01 / НАН України; Інститут соціології. – К., 2006. – 154 с.

Автор стверджує, що у сучасній західній соціологічній літературі є певні, не структуровані елементи аналізу глобальної мережі. Відзначено таких дослідників, як Говард Рейнгол (Howard Rheingol), Альберт Беншоп (Albert Benschop), Робін Хамман (Robin B. Hamman), які спеціалізуються на вивченні феномена "віртуальних або онлайн-співтовариств", пояснюючи принципи їх формування, функціонування та конструювання. Інтернет є предметом наукового інтересу, але у вітчизняній соціологічній науці Інтернет майже не вивчається. У зарубіжній соціології ситуація значно краща. Вивчення Інтернету важко розділити з аналізом категорії "віртуальність", яка має декілька трактувань, у тому числі у сфері гуманітарного знання. Розглядаючи віртуальну реальність у сенсі аналізу Інтернет явищ, ми маємо на увазі графічне уявлення кіберпростору. У цьому просторі успішно

здійснюються комунікаційні процеси, створюються співтовариства. Саме цей аспект вносить соціальні чинники в категорію віртуальності. Так, віртуальне спілкування можна розглядати, як модель реальної інтеракції, яку не обтяжують такі "супутні елементи", як міміка, жести, інтонації тощо.

Проблема "віртуальності" – міждисциплінарна проблема, тому сучасні форми віртуального буття можуть і повинні вивчатися найрізноманітнішими науками. Таким чином, наукова проблема витікає з необхідності концептуального узагальнення та систематизації існуючих знань стосовно соціології Інтернету у вітчизняній науці, у виявленні соціальної специфіки комп'ютерно-опосередкованого спілкування у віртуальному просторі та з'ясуванні засад його теоретичних досліджень, у віднайденні ключових феноменологічних понять і категорій, на основі яких пропонується вивчати нову соціокультурну реальність. У цьому зв'язку визначення можливостей використання феноменологічної методології в соціології Інтернету є першочерговим дослідницьким інтересом.

Методологічною основою і науково-теоретичною базою дисертації є дослідження, що належать як безпосередньо до області феноменологічної традиції в соціології, так і соціологічні роботи, в яких ідеться про роль інформаційних технологій в сучасному суспільстві. До перших здобувач відносить праці Е.Гусерля, А.Шюца, І.Гоффмана, Г.Гарфінкеля, класиків мікросоціологічних концепцій, що сформулювали основний категоріальний апарат феноменологічної соціології, який власне і є теоретичним і методологічним фундаментом цього дослідження. Другу групу джерел складають роботи цілої низки соціологів теорії постіндустріального або інформаційного суспільства, а також дослідження у сфері засобів масової комунікації, зокрема, М.Маклюена, Ю.Хабермаса, П.Бурд'є, А.Турена та ін.

Губанов Д. Социальные сети: модели информационного влияния, управления и противоборства // Д. Губанов, Д. Новиков, А. Чхартишвили. – М.: Физматлит, 2010. – 227 с.

У публікації, автор розглядає моделі великих соціальних мереж, які побудовані, виходячи з базових принципів поведінки користувача (так званого агента) в соціальній мережі. Ці принципи виражаються у впливі на поведінку агента трьох чинників: індивідуального, соціального та управлінського.

У книзі містяться результати авторів і їхніх колег з дослідження теоретичних моделей інформаційного впливу, управління і протиборства в соціальних мережах. Вводяться поняття «спільнота» та «група».

На основі моделі інформаційного впливу, ставиться і вирішується завдання інформаційного управління - вплив на користувачів соціальної мережі з метою формування необхідних підсумкових думок. Розглядаються випадки чинення впливів як на думки, так і на довіру, а також на репутацію обраних користувачів соціальної мережі. Як приклад одного з отриманих теоретичних результатів, можна навести наступний: для досягнення необхідних думок в мережі з зацікавленого питання перед «вкиданням»

відповідної інформації в мережу, варто підвищити свою репутацію, висловлюючи «популярні» думку з решти питань. В якості одного з випадків інформаційного протиборства, розглядається інформаційна епідемія в соціальній мережі (тобто поширення думок в мережі від одного активного агента до іншого пасивного агента) і захист від неї. Проводиться формалізація завдання протиборства шляхом зведення до біматричних ігор. Відзначимо, що дана модель інформаційної епідемії може, мабуть, використовуватися також для аналізу поширення вірусів у комп'ютерних мережах.

Гуревич Р. Інтернет і його соціальні мережі в сфері освіти: напрями використання / Р. Гуревич / Зб. наук. пр. III Міжнар. наук.-практ. конф. «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи» – С. 52-56.

Спостереження автора показали, що, знаходячись у соціальній мережі, середньостатистичний студент проводить у ній як мінімум 2 години. 80% студентів витрачає свій час на перегляд відео- та фото колекцій, прослуховування аудіозаписів, спілкування з друзями; 20% студентів використовує час у мережі на пошук інформації зі спеціальних і загальнонаукових дисциплін. Соціальні мережі відкрили педагогам і студентам нові можливості для спілкування як у професійному, так і в особистісному планах. Спілкування зі студентами у просторі соціальних мереж вимагає від педагогів відповідальності, інформаційної грамотності. В рамках соціальних мереж викладач продовжує виконувати свою освітню та виховну функції. В обов'язки педагога входить пояснення основ інформаційної безпеки, реагування на публікації студентів на їхніх відкритих персональних сторінках.

Дослідження інтересів у проведенні дозвілля дозволило виокремити наступні популярні форми використання Інтернету для молоді в організації свого дозвілля.

1. Інтернет – трансляційний майданчик. Соціальні фото- і відеосервіси дозволяють зберігати, класифікувати, обмінюватися цифровими фотографіями, відеофрагментами, організувати обговорення ресурсів, що розміщені на «стінах».

2. Інтернет – це майданчик для спілкування. Все більшого розповсюдження одержують соціальні мережі.

3. Інтернет – ігровий майданчик. Ігри командного та індивідуального характеру.

Social Media in Education: Resource Toolkit [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.edutopia.org/social-media-education-resources>. –

Название с экрана. – Дата доступа: 08.09.2015.

Ця колекція блогів, статей і відео має за мету допомогти освітянам застосовувати соціально-медійний інструментарій для професійного

розвитку, спільно з батьками та соціумом, а також заохотити учнів до навчання 21-го століття.

A Guidebook for Social Media in the Classroom, by Vicki Davis (2014)
[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.edutopia.org/social-media-education-resources>. – Название с экрана. – Дата доступа: 08.09.2015. Originally Published: February 27, 2014 / Updated: February 19, 2015

Девіз у першій половині дискусії pro-and-contra щодо соціальних медіа у класі позиціонує їх як життєво важливі навички та надає 12 позитивних прикладів використання під час навчання. Для продовження дискусії пропонується прочитати пост Ben Johnson: "Too Much Technology and Not Enough Learning?" Автор стверджує: "Соціальні медіа вже тут. Це просто інший ресурс і не повинен розглядатися як деструктивний фактор з точки зору мети навчання".

The Digital Lives of Teens: What Time Is It? Now! by Matt Levinson (2013)
[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.edutopia.org/blog/digital-teens-what-time-is-it-matt-levinson> – Название с экрана. – Дата доступа: 08.09.2015.

У цій першій частині своєї серії «Цифрові життя підлітків» Левінсон обговорює проблему переходу надзвичайної важливого підліткового "завжди на" до уважності "присутній". Рекомендується прочитати про вплив соціальних медіа та миттєвого доступу до даних на життя підлітків і роль батьків і педагогів у допомозі підліткам орієнтуватися у цих реаліях.

How Students Benefit From Using Social Media. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.edudemic.com/how-students-benefit-from-using-social-media/>– Название с экрана. – Дата доступа: 07.09.2015.

Незважаючи на численні дискусії щодо переваг і недоліків використання соціальних мереж (СМ) у навчальному процесі, автори вважають доцільним зосередитися на перевагах СМ у порівнянні з традиційним навчанням. Зокрема розглядаються нові можливості навчання: зв'язок, залучення WEB, знання, маркетинг СМ.

Connolly M. Benefits and Drawbacks of Social Media in Education
[Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.wcer.wisc.edu/news/coverstories/2011/benefits_and_drawbacks.php – Название с экрана. – Дата доступа: 07.09.2015.

Автор відмічає, що 90% студентів відвідують ЕСМ щоденно. Проте слід враховувати як переваги, так і недоліки соціальних медіа в освіті.

Disadvantages. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://sites.google.com/a/cortland.edu/social-media-in->

education/home/disadvantages – Названіе с экрана. – Дата доступа: 08.09.2015.

Сайт Social Media in Education розглядає недоліки ЕСМ, які слід враховувати під час планування їх використання у навчальному процесі.

Zaidieh A.J.Y. The Use of Social Networking in Education: Challenges and Opportunities. World of Computer Science and Information Technology Journal. 2012. Vol. 2, No. 1, 18 – 21. ISSN: 2221 – 0741

Ця стаття узагальнює деякі з проблем і можливостей використання соціальних мереж як інструменту навчання. Дається опис розвитку соціальних мереж та СМ в освіті. Дається опис викликів, що супроводжують застосування СМ в освіті, у таких сферах: приватність, реальна (дійсна) дружба, витрати часу, нерозуміння. Аналізуються можливості СМ: гнучкість, повторюваність, зручність і доступність.

Nielsen L. 7 Ways Social Media Has a Role in Education. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.techlearning.com/blogentry/9084> – Названіе с экрана. – Дата доступа: 10.09.2015.

Авторка зауважує, що «якщо ми хочемо балотуватися на посаду, вести бізнес, або змінити порядок речей у роботі, житті або грі, ми повинні бути підкованими у використанні соціальних медіа. Це має вирішальне значення для навчання, кар'єри і життєвого успіху. Це також може заощадити час при роботі для вчителів». Далі розглядаються відповідні шляхи: 1) використання статистики по кандидатах на посаду, 2) забезпечення студентів доступом до пошукової системи Google, 3) соціальна довіра, 4) навчальні мережі студентів, 5) більш ефективна робота, 6) зв'язок з експертами через Twitter, 7) прямиий вихід надзвичайних учнівських робіт у світ.

Освітній портал Education World “Про світ освіти” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.educationworld.com/a_curr/study-suggests-social-media-has-place-in-classrooms.shtml Названіе с экрана. – Дата доступа: 16.09.2015.

Освітній портал надає величезний комплекс різноманітної навчальної інформації, зокрема надано розробки, плани уроків, широкий вибір електронних навчальних ресурсів з різних дисциплін, представлено технології навчання для усіх учасників навчально-виховного процесу від учителів до учнів, студентів, адміністраторів та батьків, також висвітлено досвід відомих педагогів та науковців. Зворотній зв'язок забезпечується завдяки активному використанню електронних соціальних мереж.

Global social networks ranked by number of users 2015. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/> – Названіе с экрана. – Дата доступа: 17.09.2015.

Наведені дані (у вигляді гістограми) щодо найбільш активних ЕСМ (станом на серпень 2015). Лідери – Facebook, QQ, WhatsUp.

The best teacher tools for creating classroom quizzes. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dailygenius.com/teacher-tools-classroom-quizzes/> – Название с экрана. – Дата доступа: 17.09.2015.

Автори ресурсу наголошують на необхідності критичного підходу до вибору соціальних мереж як інструментарію для навчання, оскільки вибір стає дедалі більшим. У якості критеріїв пропонується відповісти для себе на питання:

- Що працює у вашому конкретному класі?
- Що працює для більшості ваших студентів?
- Що ваші учні просили?
- Яку технологію Ви маєте?
- Чи є Wi-Fi (деякі додатки вимагають завжди зв'язку)?
- Яким виглядає ідеальний додаток або веб-інструмент для Вас?

How students are using social media in education. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dailygenius.com/how-students-are-using-social-media-in-education/> – Название с экрана. – Дата доступа: 17.09.2015.

93% студентів коледжу мають власні акаунти у Фейсбук. Наголошується на зростаючій ролі ЕСМ у навчанні, коли смартфон за допомогою ЕСМ, наприклад, Edmodo, «робить будь-якого учня міні-Цукербергером». Edmodo є лише «зменшеною» версією соціальної мережі з орієнтацією на освітнє співтовариство, що групується навколо процесу навчання в школі. Користувачі діляться всього на три групи: вчителі, учні, батьки. В даний час після авторизації немає зовнішньої реклами. У Edmodo є стандартний інтерфейс для ведення нотаток, для проведення опитувань і тестування, є можливість створити групи – наприклад предметні, закачувати файли в бібліотеку. Користувачі можуть обмінюватися персональними нотатками. Також можна збирати rss стрічки з акаунта.

Чернобай Е.В. Технология подготовки урока в современной информационной образовательной среде. Методические рекомендации. – М.; Изд-во: Просвещение. – 2011. – 65 с.

У першому розділі запропоновано визначення поняття інформаційного освітнього середовища (ІОС) і опис його дидактичних характеристик і можливостей.

У другому розділі показано, як змінюється роль, зміст і характер професійної діяльності вчителя в умовах роботи в сучасному ІОС і яким чином дані зміни впливають на досягнення планованих освітніх результатів.

У третьому розділі наведені принципи проектування уроку в ІОС.

У четвертому розділі – сучасний підхід до проектування уроку в ІОС, що передбачає три основних етапи: визначення та аналіз планованих освітніх результатів, підбір видів навчальної діяльності, відповідних запланованим

освітнім результатами, і відбір засобів навчання для реалізації цих видів навчальної діяльності.

Pour G. Security and Privacy in the Internet Era: Bringing Real World to Classroom. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ww1.ucmss.com/books/LFS/CSREA2006/FEC4732.pdf/>— Название с экрана. - Дата доступа: 17.09.2015.

Pour G. Security and Privacy in the Internet Era: Bringing Real World to Classroom //FECs. – 2006. – С. 293-298.

Питання безпеки та конфіденційності стали набагато більш важливими і складними в епоху Інтернету. Балансування між підвищенням безпеки та захистом приватного життя залишається основним завданням, що вимагає залучення технічних і нетехнічних фахівців. Ключове питання – баланс між підвищенням безпеки та захистом приватного життя. Цей проект спрямований на ознайомлення студентів з питань безпеки і конфіденційності в епоху Інтернету; розглядаються етичні та правові основи охорони конфіденційності; створення технологій підвищення безпеки та конфіденційності, урахування психологічних, соціальних, культурних і фізіологічних аспектів порушення безпеки та конфіденційності. Ця стаття описує останні результати й отримані уроки з використання авторських розробок.

Brown J. Social Media Surveillance. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9781118767771.wbiedcs122/full> - - Дата доступа: 19.10.2015.

Люди зазвичай використовують соціальні медіа для спілкування та обміну фотографіями, веб-посилання та інші види інформації з їх партнерами, а головною метою провайдерів соціальних медіа є використання цих даних з метою створення індивідуального або корпоративного профілю, який може бути використаний замовником.

Більш конкретний моніторинг осіб часто відбувається у змагальному і наслідковому контексті, все більш і більш з використанням технічних засобів для збору та аналізу даних, а також використовується для соціального, екологічного, економічного чи політичного управління.

Етимологічно, спостереження походить від французького слова, що означає "нагляд" або "спостерігати за", що проводиться для спостерігачів, наглядачів, і офіцерів - маючи на увазі соціальну ієрархію (Fuchs, 2011, стор 124). Процеси, які, як правило, розподілені по взаємопов'язаним системам, бюрократії і соціальним зв'язкам – сходяться в "Surveillant комплексах» - і впроваджуються в повсякденному житті (Ліон, Хаггерті, і бал, 2012). Соціальні сайти засобів масової інформації все частіше нагадують такі комплекси, у яких вони використовують дані щодо діяльності користувача в іншому місці в Інтернеті за допомогою "Cookies" або інших механізмів

відстеження, а також з інших джерел інформації про користувачів, таких як карти лояльності, опитувальники клієнтів, місця відстеження смартфонів.

Нагляд є древнім соціальним процесом, але в кінці ХХ століття він став головною організаційною соціальною практикою, що впливає на динаміку влади, інституційні практики і міжособистісні відносини. Поряд із змінами у технологіях, це перетворення було викликано збільшенням факторів, включаючи менеджментаризму, посиленням суспільного сприйняття ризику, а також політичної доцільності. Ступінь та інтенсивність практики спостереження в деяких сучасних політичних процесах – як демократичних, так і авторитарних режимах – привели їх до певної класифікації соціальних суспільств.

У статті розглянуто наведену проблему за такими напрямками: вплив нових технологій і практик; нагляд держави; захист прав людини; *Sousveillance*, *Equiveillance* та опір; соціальне сортування.

Gupta R., Brooks H. Using Social Media for Global Security. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=2436809> - Дата доступу: 17.09.2015.

Wiley Publishing ©2013

Основні матеріали для професіоналів в області кібербезпеки, аналітиків безпеки, експертів політики, осіб, що приймають рішення, активістів та спеціалістів з виховання. Після «Весни арабських рухів» світ став свідком сили соціальних медіа, що різко впливають на хід подій. Ця книга показує, як використовувати соціальний світ, щоб поліпшити безпеку на місцевому, національному та глобальному рівні. Книга вчить, як зібрати дані соціальних медіа та проаналізувати їх. З неї можна дізнатися, як зливаються спільноти в соціальних мережах, щоб допомогти спіймати вбивць, координувати наслідки від стихійного лиха, впливати на різні соціальні явища. Книга ілюструє мовний, кореляційний та мережний аналіз OSINT; використання технологій краудсорсингу для роботи та взаємодії з населенням по всьому світу; досліджує безпеку, зокрема з етичної точки зору вирішення проблем використання соціальних медіа-даних без шкоди для людей, їх права на недоторканність приватного життя і свободи.

Пінчук О. П. Історико-аналітичний огляд розвитку соціальних мережних технологій та перспектив їх використання у навчанні / Пінчук О. П. // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – № 4 (48). – С. 14-34. – Режим доступу :

<http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1267#.Vg0k2ezt1Bc>

У статті подано короткий історичний опис виникнення і дослідження соціальних мереж, результати сучасних досліджень у філософських і психологічних науках, соціальних комунікаціях і економіці. Проаналізовано сучасний стан педагогічних досліджень електронних соціальних мереж і формування практичного досвіду їх використання. Результати досліджень соціальних мереж вивчено й описано з точки зору їх формування в умовах

розширення комунікаційного простору глобалізованого соціуму і трансформації старих, а також появи нових практик взаємодії соціальних суб'єктів у різних сферах життєдіяльності суспільства, в освіті зокрема. У використанні електронних соціальних мереж автор вбачає потенціал розв'язання проблем синхронізації різних освітніх форматів для побудови цілісної траєкторії індивідуального навчання.

Немеш О.М. Вплив спілкування в соціальних мережах на розвиток особистості підлітка / О.М.Немиш // Проблеми сучасної психології. – 2014. – Випуск 26. – С. 442-456

У публікації автором здійснено теоретичний аналіз впливу спілкування в соціальних мережах на розвиток особистості підлітка. Зазначено, що питання створення віртуального соціально-культурного простору-часу взаємопов'язане з проблемами соціально-культурної інтеграції молодого покоління засобами соціальних мереж. Проаналізовано, що соціально-культурна інтеграція в соціальних мережах передбачає розширення особистісного буття у часі, багаторівневу ідентифікацію з віртуальною соціальною групою, суспільством, культурою. Вказано, що соціалізація забезпечується шляхом «включення» молодої людини в загальний для всіх життєвий (соціальний, ціннісний) Інтернет-простір засвоєння знань про навколишній світ, оскільки на цьому шляху він вибирає з соціального і культурного контексту ідеї, цінності, форми життєдіяльності, які відповідають індивідуальним особливостям. Встановлено, що в процесі становлення самосвідомості молода людина усвідомлює і формує свою індивідуальність, знаходить себе в процесі міжособистісної комунікації, в якому власна самобутність людини у віртуальному просторі соціальних мереж обертається до неї відбитим у «дзеркалі» інших свідомостей образом її «Я».

Яцишин А.В. Використання віртуальних соціальних мереж у системі загальної середньої освіти / А.В. Яцишин / Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційно освітнього простору : Посібник / За заг. ред. Бикова В.Ю., Овчарук О.В. ; НАПН України, Ін-т інформ. технол. і засобів навч. – К. : Атікна, 2014. –С. 139-148

У публікації, автор відзначає стрімкий рух до інформатизації освіти, наголошуючи, що віртуальні соціальні мережі є порівняно новим явищем, яке здобуло всесвітню популярність в останні кілька років, тому нині вони переживають не лише стадію піку популярності, а й стадію швидкого розвитку. Визначено найбільш популярні мережі у школярів та проаналізовано сервіси, які пропонують соціальні мережі з метою визначення способів застосування їх для потреб загальноосвітніх навчальних закладів. Автор для дослідження обрав дві найпопулярніші соціальні мережі: Фейсбук (Facebook) та ВКонтакте та вирізняв властивості, які можуть бути використані під час навчального процесу. Зокрема, аналіз показав, що

віртуальну соціальну мережу Вконтакті можливо використовувати для потреб загальноосвітніх навчальних закладів, адже: користувачами є переважно учні та студенти; значна кількість користувачів мережі та її популярність; достатня кількість сервісів, що надаються; кількість реклами є мінімальною; наявність зручного інтерфейсу; широкі демонстраційні можливості; наявність освітніх матеріалів; синхронна та асинхронна взаємодія. Безкоштовні сервіси, наявні у віртуальних соціальних мережах, створюють сприятливі можливості для навчання школярів та є зручним і сучасним засобом навчання.

Яцишин А.В. Некоторые аспекты использования виртуальных социальных сетей в средних общеобразовательных школах / А.В. Яцишин / “Европейский научно-практический конгресс психологов и педагогов”, материалы Международного научно-практического конгресса, г. Прага (Республика Чехия). – Изд-во 2014. – С. 82-88

Автором проаналізовано сервіси, які пропонують віртуальні соціальні мережі та розглянуто можливості використання віртуальних соціальних мереж для потреб середньої загальноосвітньої школи. Визначено, що для ефективної роботи в соціальних мережах важливим є створення сприятливих умов. З розвитком інформаційних технологій виникають нові форми представлення цифрових архівів, зберігання даних, відомостей на нових сервісах, які полегшують управління соціальними мережами та їх використанням. Розглянуто переваги використання віртуальних соціальних спільнот для розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності старшокласників.

Светлорусова А.В. Використання віртуальних спільнот для розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей старшокласників / А.В. Светлорусова / Научный журнал НПУ ім. М.П. Драгоманова. Сер. 5: Пед. науки : реалії та перспективи - Вип. 28: Зб. наук. пр. / За заг. ред. В.П. Сергієнко. - К. : вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. - С. 212-216

У публікації автором визначено основні принципи роботи і характеристики комунікації у віртуальних соціальних спільнотах. Розглянуто можливості використання соціальних спільнот для навчальних цілей, а саме для формування інформаційно-комунікаційної компетентності старшокласників в контексті євроінтеграційних процесів в освіті.

Олексюк Н.В. Використання електронних соціальних мереж у соціально-педагогічній роботі зі школярами [Електронний ресурс] / Н.В. Олексюк, Л.В. Лебеденко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – №4 (48). – Режим доступу до журналу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1273/946#.VgkJWsvtmko>

У публікації автори наголошують, що електронні соціальні мережі є потужним засобом комунікації мільйонів зареєстрованих користувачів, адже саме окремі соціальні спільноти набирають значної популярності серед учнів

загальноосвітніх навчальних закладів. На думку авторів, використання електронних соціальних мереж є актуальним не тільки для навчальних цілей, але й для здійснення соціально-педагогічної роботи у шкільному середовищі. У публікації розглянуто електронні соціальні мережі, зокрема ділові мережі, здійснено порівняння їх властивостей. Окреслено властивості електронних соціальних мереж. Описано основні функції соціально-педагогічної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі. Визначено можливості та шляхи використання електронних соціальних мереж для забезпечення соціально-педагогічної роботи зі школярами.

Е. Д. Патаракин. «Сетевые сообщества и обучение» / Е. Д. Патаракин. – ООО «ПЕР СЭ»: Москва, 2006. – 65 с.

Перша глава присвячена співтовариствам/спільнотам реальним і віртуальним. Не дивлячись на особливості мережних спільнот – обмін повідомленнями через комп'ютерні мережі, використання цифрової пам'яті і програмних агентів, вони, насамперед, підтримують соціальні відносини між людьми.

Другий розділ присвячено аналізу тих педагогічних можливостей, які несуть в собі спільноти. Особливий інтерес представляють спільноти обміну знаннями та навчальні співтовариства, які можуть бути побудовані або на базі професійних мережних спільнот, або з використанням їхнього досвіду.

У третьому розділі розглядаються тенденції розвитку мережних технологій. Доводиться, що еволюція колективних та особистих архівів, засобів мережного спілкування, призводить до все більшої соціалізації Всесвітньої Павутини.

У четвертому розділі представлена модель включення ресурсів мережних спільнот у навчальну діяльність і результати практичної роботи, отримані на основі цієї моделі.

- Відкриті для навчального використання колекції цифрових об'єктів.
- Інформаційні сервіси, що дозволяють включати цифрові об'єкти в матеріали навчальних лекцій, дискусії учнів і творчі проекти.
- Зразки професійного використання цифрових об'єктів і інформаційних сервісів культурними посередниками.
- Навчальні проекти, в яких були використані приклади, інформаційні сервіси та цифрові об'єкти з колекцій мережевих спільнот.

Перелік найбільш очевидних напрямків, за якими може розвиватися співпраця навчальних і професійних співтовариств:

1. Вивчення навколишнього середовища. Взяття та аналіз проб води, ґрунту, кислотних дощів, довготривалі дослідження з великим обсягом даних.
2. Дослідження біорізноманіття.
3. Епідеміологічні дослідження. Наприклад, поширення ГРЗ.
4. Метеорологічні дослідження.
5. Вивчення озонового шару й ультрафіолетового випромінювання.

6. Аналіз зображень з використанням інформаційних банків даних дослідних лабораторій, які досліджують Марс і Місяць.

7. Соціокультурні дослідження. Досить рідко використовується можливість залучення школярів до збору й аналізу даних.

8. Дослідження в галузі освіти – про педагогічну практику.

Рост социальных сетей // IT News . – №6, 2010. – Режим доступа: <https://itunews.itu.int/ru/Note.aspx?Note=1334>

Розглянуто наступні аспекти розвитку соціальних мереж: хто твої друзі, інтернет-трафік, можливість отримання прибутку новими учасниками інтернет-ринку, прогнози на майбутнє.

Відзначається, що в умовах інформаційної економіки визначати характер контенту, який буде споживатись найкраще, можуть друзі. Вони фільтрують такі джерела інформації, як фільми, книги і телевізійні передачі і дають вам поради про те, як проводити вільний час в інтернеті. Нас очікує перехід від нинішньої індивідуалізованої мережевої реклами до індивідуалізованого мережного контенту, коли результати пошуку будуть вибудовуватися в залежності від онлайн-профілю, мови, професії чи інтересів, а також залежно від уподобань ваших соціальних мереж. Тоді доступний користувачеві вигляд Мережі, можливо, буде визначатися уподобанням щодо вигляду Мережі, які є у його друзів.

Слід виходити з того, що професійна і особиста діяльність у соціальних мережах буде розглядатися як єдине ціле, як би ви не старалися їх розділити. Питання ідентичності та інтелектуальної власності набувають нових аспектів в світі, в якому все важче стає розділити професійне і особисте життя – як у віртуальній реальності, так і в реальному житті.

Анализ социальных сетей // Википедия. Вільна енциклопедія. – Режим доступу:

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7_%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D1%85_%D1%81%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%B9

Розглядаються показники структурного та кількісного аналізу соціальних мереж. Аналіз соціальних мереж виник як ключова техніка сучасної соціології. Основні етапи становлення методів дослідження соціальних мереж і область їх застосування.

Соціологи використовують поняття «соціальна мережа» з початку ХХ століття для позначення складних наборів відносин між членами соціальних систем на всіх рівнях, від міжособистісних до міжнародних. У 1954 році Дж. А. Барнз почав систематично використовувати цей термін для позначення моделей зв'язку, що охоплюють як поняття, традиційно використовувалися населенням, так і поняття, які використовувалися соціологами: пов'язані групи (наприклад, племена, сім'ї) і соціальні категорії (наприклад, стать, етнічна приналежність).

Для кількісного аналізу соціальних мереж можна виділити дві основні групи показників – зв'язки і розподіл. Зв'язки: гомогенність, множинність, обопільність / взаємність, закритість мережі, сусідство. Розподіл: міст, центральність, щільність, відстань, структурні прогалини, сила зв'язку, сегментація, коефіцієнт кластеризації, згуртованість.

Тымчук Д.А. Многоагентная модель социальных взаимодействий на основе групповой идентичности. Электронный научный журнал Инженерный вестник Дона Номер 1, 2011 г.

Режим доступу : <http://www.ivdon.ru/magazine/archive/n1y2011/402>

Представлені результати розробки багатоагентної моделі соціальних взаємодій, що побудована на основі теорії групової ідентичності. В якості середовища візуалізації моделі використана нотація універсальної мови моделювання UML 2.0. Модель дозволяє організувати дослідження соціальних груп, побудувати сценарій розвитку ситуації і, тим самим, спрогнозувати можливий стан суспільства в заданому часовому інтервалі, як реакцію на заданий ряд критичних подій.

Крысько В.Г. Социальная психология: Курс лекций/ В.Г.Крысько.-3-е изд. - М.: Омега-Л, 2006. - 353 с.

Курс лекцій у систематизованому таі стислому вигляді розкриває основний зміст й особливості соціально-психологічних явищ і процесів, показує специфіку їх прояву в житті і діяльності людей, а також включає в себе структурно логічні схеми, що спрощують запам'ятовування викладеного матеріалу. Видання відповідає державному освітньому стандарту за фахом «Соціальна психологія».

Для студентів та аспірантів психологічних, соціологічних, педагогічних та інших факультетів вузів, а також для всіх бажаючих ознайомитися з проблемами взаємодії, спілкування і взаємин людей у різних соціальних спільнотах.

Відзначається, що дія в соціальних мережах активується під впливом наступних факторів:

1. Наявність власної думки.
2. Зміна думки під впливом інших членів соціальної мережі.
3. Різна значимість думок.
4. Різна ступінь схильності до впливу.
5. Існування «лідерів думок».
6. Локалізація груп.
7. Зовнішні фактори (реклама, маркетингові акції).
8. Ігрова взаємодія користувачів.
9. Неповна інформованість.
10. Взаємна інформованість.

Жуков Л.Е. Теория социальных сетей. Курс лекций.

Режим доступу : <http://leonidzhukov.net/hse/2014/socialnetworks/>

Курс лекцій (2014). Тематичний план курсу: введення у теорію соціальних мереж, статистичні закони розподілу, моделі формування і росту мереж, аналіз структури звязків і ролі вузлів, мережні співтовариства, дифузія і поширення епідемій, моделі поширення впливу, моделі досягнення консенсусу, інформаційні каскади, модель просторової сегрегації. Наводяться тексти і відео лекцій. Багато практичних завдань і добірка літератури до кожної теми.

Новикова Е.М. Чем так привлекательны социальные сети для подростков. Доклад (февраль 2014)/ Е.М. Новикова, О.А.Гуркина. – 2014. – Режим доступу : http://www.slideshare.net/Laboratory_socmonitor/ss-31075111

Презентація «Деякі результати соціологічного дослідження Лабораторії моніторингових досліджень МГППУ (за 2013р.)». Доповідь Новикової Е.М. і Гуркіної О.А., 6 лютого 2014р., Центр Вивчення Інтернету і Товариства. Наводяться досить повні статистичні дані дослідження присутності і поведінки підлітків Москви в соціальних мережах.

ІНСТРУМЕНТИ РОБОТИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Патаракин Е. Д. Социальные взаимодействия и сетевое обучение 2.0. /Патаракин Е. Д. – М. : НП «Современные технологии в образовании и культуре», 2009. — 176 с.

У даній книзі представлено досвід використання мережних інформаційних сервісів покоління 2.0 в педагогічній практиці. Вікі, блоги, соціальні мережі, системи персонального пошуку і народної класифікації не тільки розширюють можливості отримання інформації, але дозволяють вибудовувати нові схеми і стратегії взаємодії.

У першому десятилітті ХХІ століття в середовищі інформаційних сервісів були отримані переконливі приклади залучення безлічі учасників до вирішення економічних, політичних, дослідницьких, соціальних і пізнавальних завдань. У книзі наведені приклади російських проектів, в яких мережні сервіси підтримують спільну рівноправну участь і творчість безлічі учасників, в тому числі вікі співтовариство вчителів і студентів програми Intel® «Навчання для майбутнього» та Letopisi.ru. Видання спрямоване на залучення викладачів та студентів до спільної педагогічної діяльності в середовищі соціальних інформаційних сервісів.

Патаракин Е.Д. Использование учебной компьютерной аналитики для поддержки совместной сетевой деятельности субъектов образования / Патаракин Е.Д. – Журнал Образовательные технологии и общество Выпуск № . – том 17. – 2014. – С. 538-554. – Режим доступу:

<http://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-uchebnoy-kompyuternoy-analitiki-dlya-podderzhki-sovmestnoy-setevoy-deyatelnosti-subektov-obrazovaniya>

В роботі представлена проблематика використання великих даних і методів навчальної аналітики для підтримки спільної діяльності суб'єктів освіти. Обґрунтований педагогічний критерій суб'єктної центрованості і пов'язаний з цим критерієм мережний показник центральності, індикатором для якого служить близькість суб'єктів до центру спільної діяльності.

Особливо багатий матеріал для навчальної аналітики та дослідження спільної мережної діяльності містить історія сторінок і дій учасників у середовищі вікі. У найбільш поширеному і відомому завдяки проекту Wikipedia середовищі MediaWiki постійно відкриті для спостереження всі дані про кількість авторів, сторінок, статей, файлів і редагувань. Для кожного учасника можна простежити внесок, який він зробив у розвиток вікі-мережі – створені статті, завантажені файли, редагування статей. Для кожної вікі-статті зберігається її повна історія, в якій зазначено час всіх змін, ім'я учасника який виконував редагування і кількість байтів, які він додав в файл статті. Розглянуто пакет GraphViz який легко вбудовується в вікі-середовище і діє на багатьох освітніх вікі-майданчиках.

Кречетников К. Г. Социальные сетевые сервисы в образовании [Электронный ресурс] / К. Г. Кречетников, И. В. Кречетникова // Социальные сервисы в образовании. – Тихоокеанский военно-морской институт имени С.О. Макарова. – №3 (39). – С.45-50. – Режим доступа: [http://ido.tsu.ru/other_res/pdf/3\(39\)_45.pdf](http://ido.tsu.ru/other_res/pdf/3(39)_45.pdf)

Розглянуто основні соціальні мережеві сервіси мережі Інтернет, їх особливості. Окремо виділені освітні соціальні мережні сервіси. Проаналізовано переваги і недоліки широкого використання мережених соціальних сервісів в освіті, а також запропоновано рекомендації щодо створення ефективного освітнього середовища з використанням мережевих соціальних сервісів.

Проаналізовано наступні мережні соціальні сервіси, що мають безсумнівний освітній потенціал: соціальні пошукові системи, народні класифікатори, блоги, соціальні мережі (спільноти, форуми), вікі, соціальні медіасховища, персональні рекомендаційні сервіси, географічні сервіси, мешапи, або багатофункціональні портали – сервіси, що об'єднують в собі функції декількох вже відомих сервісів, 3D світи – соціальні мережеві сервіси що дозволяють кожному зареєстрованому користувачеві створювати середовище свого віртуального життя.

Освітні мережні проекти побудовані за мережним принципом: *СоцОбраз* (<http://wiki.iot.ru/index.php>), *Щоденник* (<http://dnevnik.ru>), проект «Відкритий клас» (<http://www.openclass.ru>), проект «Літопис» мережа (<http://letopisi.ru>), творчих вчителів (<http://www.it-n.ru>).

У публікації наведено змістовий аналіз позитивних і негативних ефектів від використання соціальних мереж в освіті.

Відзначається, що одна з невід'ємних характеристик мережних спільнот – добровільність, що позначається на високій внутрішній мотивації їх учасників. Тому завдання мережного викладача не директивна, а фасилітуюча – сприяти створенню умов, які б полегшували формування таких спільнот.

ПРИМЕНЕНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ ВЗАИМОДЕЙСТВИЙ

Букаева А. А. Использование социальных сетей в образовательном процессе./ А. А. Букаева , А. Т. Магзумова // «Инновации в науке»: сб. ст. по матер. XLII международной научно-практической конференции. (25 февраля 2015 г.) – Режим доступа: <http://sibac.info/17873>

У статті на основі дослідження актуальності використання соціальних мереж в освітньому процесі визначені можливості інтернет мережі як ефективного засобу навчання. У статті виділені ключові характеристики комунікації в соціальних мережах, освітні можливості соціальних мереж як педагогічного інструменту.

Багато методистів скептично ставляться до можливості використання мереж як педагогічного засобу навчання, так як традиційно соціальні мережі розглядаються як середовище для проведення вільного часу і розваги. Однозначно, соціальні мережі не можуть бути єдиним засобом мережного навчання, але, їхні освітні можливості ними явно недооцінені. Інтерес до соціальних мереж пов'язаний з необхідністю для освітніх закладів встановити пряму ефективну комунікацію з учасниками освітнього процесу та споживачами освітніх послуг. Мережне співтовариство буде служити додатковим «неформальним містком» між викладачем, студентом, майбутнім студентом (школярем) і роботодавцем. На наш погляд, при серйозному і грамотному підході до організації освітньої діяльності за допомогою соціальних мереж первісний негатив критиків буде знятий, а зусилля – винагороджені.

Розглянуто аргументи вибору соціальних мереж в якості платформи для організації дистанційно-інтерактивного навчання.

Социальные сети и виртуальные сетевые сообщества: Сб. науч. тр. / РАН. ИНИОН. Центр социал. науч.-информ. исслед. Отв. ред. Верченков Л.Н., Ефременко Д.В., Тищенко В.И. – М., 2013. – 360 с. – (Сер.: Информация. Наука. Общество). Режим доступа: http://www.inion.ru/files/File/Social_networks_and_online_communities_2013.pdf

Розглядаються тенденції та перспективи розвитку інформаційного суспільства, пов'язані з виникненням і поширенням віртуальних спільнот та соціальних мереж. Аналізуються соціальні, політичні, правові, економічні та етичні аспекти мережної комунікації. Для соціологів, політологів,

правознавців, філософів, фахівців з проблем Інтернету і мережних комунікацій, викладачів вузів, студентів та аспірантів.

За спостереженням автора сьогодні відбувається істотне розширення і переформатування проблемного поля міждисциплінарних досліджень мережних феноменів. Причому нові можливості відкриваються практично на всіх напрямках і рівнях дослідження – від case studies до теоретичної рефлексії соціальних змін. На рівні соціальної теорії найбільшу увагу привертає конкуренція між концепцією мережного суспільства Мануеля Кастельса і акторно-мережною теорією Бруно Латура. В останні роки ці мислителі ведуть активний діалог, зокрема в рамках семінару, який організовано М. Кастельс і П. Монжа в Школі комунікацій і журналістики (Університет Південної Каліфорнії, Лос-Анджелес, США). З погляду Кастельса, мережна комунікація відіграє ключову роль у структуруванні сучасного суспільства. Латур йде ще далі по шляху генералізації акторно-мережної теорії, претендуючи на опис практично будь-якого соціального феномену за допомогою метафорики мереж і потоків, що дозволяє сполучати соціальне з матеріальним, смислове – з протяжним, темпоральне – з просторовим. Діалог творців цих двох амбітних теорій, можливо, виявиться вельми плідним, дозволивши, наприклад, наблизитися до вирішення спірних проблем онтології мереж або принаймні до вироблення дефініції мережі, яка отримає широке визнання.

Окремою і надзвичайно важливою темою, якій в даному збірнику присвячений великий розділ, є вплив мережної комунікації на процеси виробництва наукового знання, що постійно посилюється.

(Co)учение в Сети: от автономного учения к учебным сообществам. – Режим доступу: <http://p2p-learning.blogspot.de/2014/02/co-learning-in-web-20.html>

Текст являє собою переклад фрагментів статті японського вченого, одного з керівників проекту «Нова школа» (New school), спрямованого на розроблення «гібридних» (навчальних-позанавчальних) форматів роботи зі школярами, заснованих на методиках проектного, крос-вікового та групового навчання. Проект спрямований на ознайомлення школярів з практичною діяльністю локального співтовариства і їх участь в реальних роботах. Проект реалізується в тісній співпраці початкових шкіл, студентів педагогічних напрямків, співробітників місцевих підприємств і громадських організацій, а також дослідників, супроводжуючих цю роботу на основі методології експансивного навчання (expansive learning).

Текст дозволяє скласти загальне уявлення про названу методологію та точки її застосування у сфері шкільних інновацій. Переклад деяких термінів дається як калька англійських. В кінці тексту – кілька посилань на публікації дослідників, які працюють у межах методології школи Енгестрема.

Малицька І. Д., Віртуальні спільноти як інноваційні освітні середовища в системах освіти зарубіжних країн, Інформаційні технології в освіті:

збірник наукових праць. Випуск 15, 2013, с. 276-283. Режим доступу: http://ite.kspu.edu/ru/webfm_send/485

В статті висвітлено актуальність створення віртуальних освітніх спільнот, які формують інноваційні освітні середовища у системах освіти зарубіжних країн і в Україні; визначенні критерії щодо їх формування; надані характеристики віртуального освітнього (навчального) середовища та визначена важливість його формування у загальноосвітніх навчальних закладах. Наведені приклади найбільш популярних віртуальних освітніх спільнот.

У сучасному кіберпросторі поступово створюється нове глобальне віртуальне суспільство, що постійно розвивається залежно від швидкості впровадження та удосконалення інформаційних технологій, їх опанування користувачами. Одними з функцій такого співтовариства є накопичення, отримання та обмін знаннями, що особливо важливо для тих, хто отримує освіту. Зарубіжний та вітчизняний досвід підтверджує, що найбільший ефект від засвоєння знань учні отримують, коли вони об'єднані в активно діючі спільноти. На сучасному етапі у віртуальних освітніх (навчальних) спільнотах досягнення високого рівня ефективності навчання уможлиблюється завдяки застосуванню різних методів таких як: колаборативне, проблемно-орієнтоване, особистісно-орієнтоване, інтерактивне навчання. Окрім того, в таких спільнотах здійснюється три типи розповсюдження інформації, які були визначені у 2000 році професором Гарвардської школи бізнесу Девідом Рідом, а саме: на широку аудиторію (broadcast) («від одного до всіх»); транзакційне («від одного до одного»); групове (group forming) («від всіх до всіх»). Це значно розширює рамки впровадження інноваційних методик навчання, сприяє інтегруванню ІКТ у навчальний процес з навчання/викладання будь-якого предмета, а також набуттю високого рівня ІК-компетентності. Віртуальні освітні спільноти, якими є «групи людей, учасників освітнього процесу (політики з освіти, освітяни, адміністратори, вчителі, учні тощо), яких об'єднують спільні інтереси, ініціативи, взаємодії, пов'язані з освітніми цілями та освітнім контентом, які постійно і тривалий час спілкуються використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, загальні сервіси і програмне забезпечення, дотримуючись належних норм поведінки у віртуальному просторі» мають відношення до всієї освітньої галузі. До них належать і віртуальні спільноти, створені за більш вузьким, конкретним призначенням, наприклад: віртуальні навчальні спільноти (ВНС) (virtual learning communities), спільноти практики (communities of practice), віртуальні спільноти управління (virtual management communities), шкільні віртуальні спільноти (virtual community school) та інші. Всі вони спрямовані на підвищення рівня якості і відповідності систем освіти, загальної середньої школи зокрема, сучасним вимогам і викликам.